עין משפט
נר מצוה

נ
א מיי' פ"א מהל' ברכות הל"ב סמ"ג שם טוש"ע או"ח סי' קסז סעיף א וסי' ריג סעיף א
נא
ב מיי' פ"ז מה' ברכות הל"ג סמ"ג שם טור או"ח סי' קעד
נב
ג טוש"ע או"ח סי' קמג סעי' יא בהג"ה

דהן ת"ק דב"ש ועלה קאמרי ב"ש דהפת לא פטרה את מעשה הקדירה אבל בפרפרת לא נחלקו ודכ"ע סברי דאם בירך על הפרפרת תחילה דלא פטר לא את הפת ולא מעשה קדירה: רבי אבא בריה דרב פפי בעי. מי שאכל סולת והוא מעשה קדירה או סולת מקליות מז' המינין שטעונין ברכה לאחריה אבל בדעתו לאכול אחריו פת מיד מהו שצריך לברך ברכה אחרונה על הסולתא דבהלכה דלעיל פליגי בה ריב"ל ור' אבא בדברים הטעונין ברכה לאחריהן והבאין לפני הסעודה אם הם כדברי' הבאים בתוך הסעודה ושלא מחמת הסעודה דאין טעונין ברכה אלא לפניהם אבל לאחריהם ברכת המזון פוטרתן כדפרישית שם ובעי הלכה כדברי מי: רבנן דקיסרין פשטין לה. דהלכה דצריך לברך בסוף וכר' אבא דלעיל דלא אמרו אלא בבאין בתוך הסעודה אבל בבאין לפני הסעודה לא מהני מה שדעתו לאכול אחריהן פת מיד:

דילמא אסיפא. או דלמא אסיפא פליגי דקתני בירך על הפרפרת לא פטר את הפת פת הוא דלא פטרה אבל מעשה קדירה פטר ואתו ב"ש למימר דאפילו מעשה קדירה נמי לא פטר תיקו וע"ז אמר לו ר' יוסי דפשיטא דקאי ב"ש ארישא דווקא ופרפרת אינו פיטרת למעשה קדירה לד"ה וב"ש ארישא קאי וה"ק בירך את הפת פטר את הפרפרת ואת מעשה קדירה ר"ל כ"ש מעש' קדירה כדברי ב"ה ב"ש אומרים לא פטר את מעשה קדירה אבל אם בירך על הפרפרת תחלה כו"ע מודיי דלא פטר את הפת ולא מעשה קדירה והאיבעיא דבבלי נפשוט בירושלמי: רב

על הפרפרת תחילה [א] כל עמא מודיי דלא פטר את הפת ולא מעשה קדירה רבי אבא בריה דרב פפא בעי אהן דאכל סולת ובדעתיה מיכול פיתא מהו מברכה על סולתא בסופא רבנן דקיסרין פשטין לה צריך לברך בסוף:

הלכה ו מתני' א *היו יושבין כל אחד ואחד מברך לעצמו היסיבו אחד מברך לכולן בא להן יין בתוך המזון כל אחד מברך לעצמו לאחר המזון אחד מברך לכולן ב ואומר על המוגמר אע"פ שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר סעודה: **גמ'** *רבי יהושע בן לוי אמר בשבוע הבן היא מתניתא הא בעל הבית בתוך ביתו לא. תני רבי חייא ג אפילו בעל הבית בתוך ביתו תני *סדר סעודה אורחין נכנסין ויושבין על הספסלין ועל הקתדריות עד שכולן מתכנסין הביאו להן יין כל אחד ואחד מברך לעצמו הביאו להן לידים כל אחד ואחד נוטל ידו אחת הביאו

ברכות מב ע"א ע"ב.

ע' תוס' שם מג. ד"ה הואיל

תוספתא פ"ד ברכות מג.

הלכה ו מתני' היו יושבין. לאכול בלא הסיבה ואין זה קביעות לפי שהיו רגילין כשמתועדין חבורת אנשים לאכול היו מסובין על המטות ואוכלין ושותין בהסיבת שמאל: כל אחד ואחד מברך לעצמו. דאין קביעות סעודה בלא הסיבה: הסיבו אחד מברך לכולן. וה"ה אם אמרו ניזיל וניכל נהמא בדוכתא פלן אפי' לא הסיבו כהסיבו דמי ואחד מברך לכולן ומצטרפין נמי לזימון: בתוך המזון כל א' ואחד מברך לעצמו. לפי שאין בית הבליעה פנוי ואין לב המסובין פונה אל המברך אלא לבלוע מה שבפיהם וחיישינן שמא יחנק כשבא לענות אמן: לאחר המזון. אחר שסיימו מלאכול וזה מיירי בימיהם שהיו נוהגין לסלק השלחן והיו צריכין לחזור ולברך על היין: אחד מברך לכולם. דמכיון שסיימו מלאכול ליכא סכנה ויכולין לענות אמן לפיכך אחד הוא שמברך בשביל כולם והן עונין אמן: והוא. המברך על היין הוא מברך על המוגמר שהיו רגילין להביא לפניהם אחר האכילה הבקת רוכלין במחתה על האש לריח טוב ואע"ג דאיכא דעדיף מיניה אפ"ה כיון דאתחיל בחדא עביד לאידך: אע"פ שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר סעודה. לאחר ברכת המזון ולאו מצרכי הסעודה הוא אפ"ה עכשיו שהביאו אותו מיד אחר סיום האכילה קודם ברכת המזון אותו שבירך על היין שלאחר המזון מברך על זה דכיון שהתחיל בברכות אחרונות גומרן: **גמ'** בשבוע הבן היא מתניתא. בסעודת מילה שנקראת שבוע הבן בהא הוא דקתני דכל שלא הסיבו כל א' וא' מברך לעצמו ומפני שבסעודה זו וכיוצא בה אין דרך שבעל הבית יושב עמהן אלא עומד עליהן ומשמשן ואחד מהן מברך לכולן ועד שלא הסיבו לא הוי קביעות אבל בעל הבית בתוך ביתו וכלומ' בשאר הימי' שמזמין אורחי' והבעל הבית יושב עמהן בסעודה אין חילוק ואפי' בישבו בלא הסיבה הבעל הבית הוא המברך לכולן: תני ר' חייא. בתוספתא דאפי' בעל הבית בתוך ביתו אין אחד מברך לכולן אלא בהסיבו כדמייתי בברייתא דלקמיה: תני. שם בפ"ד סדר סעודה וכו' וזהו בכל סעודה וסעודה שבעל הבית מזמין לאורחים וגם הוא יושב עמהן וקתני דכל זמן שלא הסיבו כל א' וא' מברך לעצמו: לידים. ליטול מים לידים כל א' נוטל ידו אחת לקבל בו את הכוס ששותה לפני המזון: על

גליון
הש"ס

[א] כל עמא מודיי דלא פטר וכו' מכאן הוציא רבינו דינו פ"ד ה"ו והכ"מ האריך בזה והביא בשם נכד הרמב"ם ז"ל רבינו יהושע שלזה להגי' בנוסחאו' וגם הלח"מ טרח בזה ולא העלה דבר ברור אבל בכאן מבואר כדבריו. וזה דרכו של רבינו לסמוך על הירושלמי במקום שבבבלי לא נפשט. ועי' מהרי"ק שורש קא. ועי' בפי' המשנה וברע"ב שפירשו דב"ש אסיפא פליגא. והיינו ע"פ ש"ס דילן דלא נפשט. ומיושב קו' הבית דוד ומים חיים. ועי' בכ"מ שם ותבין. ובספר היד פסק לענין דינא כהירושל' ע' בתלמידי הרר"י ז"ל ובהגהות הד"ת שם. ובד"מ סי' קעו וע"פ זה א"ש. ודו"ק ועי' מ"ש בהגהותינו על הרי"ף והרמב"ם:

מראה הפנים

רבנן דקיסרין פשטין לה צריך לברך בסוף. מה שפירשתי בפנים הוא לפי פי' הרשב"א ז"ל במה שפירש להדיא להא דר' זעירא בסוף הלכה דלעיל ולרבנן דקיסרין דהכא דפליגי בדברים הבאים לפני הסעודה אם טעונים ברכה לאחריהם או לא ועל זה כתב דהעיקר כרבנן דקיסרין וא"כ דברי ר' אבא בעל הבעיא דהכא מתפרשין ג"כ כעין זה אבל כבר הכרחתי שם דאין פירושו ז"ל מוכרח ועוד דמה לנו לומר דר' זעירא דקאי כשיטתיה דר' אבינא וכן כשיטתיה דריב"ל דלעיל דכולהו הני אמוראי יחזיקו לסברא דתויה זו ולומר שא"צ לברך ברכה אחרונה על מה שאוכל לפני הסעודה מטעם הואיל ובדעתו לאכול פת בתוך הסעודה ועוד הקשיתי שם על פי' הזה והעליתי שם דהעיקר דלא פליגי במדה הרביעית שהמציא הרשב"א ולא הוזכרה מדה זו בשום מקום בהש"ס והוא ז"ל כלה להשוות מחלוקת דידהו במדה רביעית שהמציא והוא נגד הסברא וכמבואר הכל למעלה אלא ודאי דאין לנו אלא אלו ג' מדות שהוזכרו בדברי רב פפא בש"ס דילן ופלוגתא דאמוראי דהכא היא ממש כפלוגתא דרב הונא ורב נחמן עם רב ששת דפליגי בש"ס דילן וא"כ סתם ר' אבא דהלכה דלעיל ורבנן דקיסרין דהלכה זו כשיטתיה דרב ששת קיימו ועדיפא מדרב ששת כמבואר הכל לעיל והשתא הלכתא כאמוראי דהלכה דלעיל דכשיטתייהו דרב הונא ור"נ ורב פפא הוא דקיימי ולא כרבנן דקיסרין דהכא וע"ש בד"ה מה פליגין וכו' ותמצא מבואר הכל ובענין ביאור הסוגיא והדינים השייכים לה ובדבור של אחריו המן אמרין וכו' תמצא מדיני קדימה בברכות ועוד מדינים לדברים הבאים בתוך הסעודה וביאורי הסוגיות דהכא ודהתם בס"ד:

בשבוע הבן היא מתניתא. כדפרישי' בפנים לפי הגי' שלפנינו ולאו דוקא שבוע הבן אלא חדא מגווני נקט דהבעל הבית אין דרכו לישב עם האורחין כשעושה איזה משתה של שמחה כ"א עומד ומשמש עליהן ובאורחים דוקא קאמר במתני' דבעינן הסיבו לסברת ריב"ל וגי' הרשב"א ז"ל בשבועה כן היא מתניתא באורחין הא בעל הבית בתוך ביתו לא וכך העתיק הרא"ש ובפי' ה"ר יונה ז"ל ואם היה כתוב כך בגרסתם ז"ל וכן תיבת אורחין דלא כתוב כך בגי' שלפנינו ניחא ואם הם ז"ל הוסיפו תיבת באורחין מפני שהיה כתוב לפניהם בשבועה. כן וכו' הייתי אומר דאף שנמצא כתוב כך אין זה מוכרח דמצוי הרבה והרבה בהעתקת הש"ס הזה דהאותיות ננתקות מתיבה אל התיבה והה"א של בשבועה שייך לתיבה שלאחריה וצ"ל בשבוע הבן וכל כך למה מפני שאינו מצוי לשון הזה בהאי תלמודא שיאמר אמורא א' בשבועה כך וכך היא כמו שמצוי בש"ס דילן באלהים כך וכך הוא ומיהו לכוונת הענין ולפירושא דמילתא הכל הולך אל מקום אחד:

הביאו להן לידים כל א' ואחד נוטל ידו אחת. בתוספתא גרים להא קודם הביאו להן יין וכו' וכך הובאה התם בפרקין דף מ"ג ע"א וכתבו התום' הטעם מפני כבוד הברכה ולא דמי לנוטל ידו לפירות דהוי מגסי הרוח כיון שאינו נוטל שתי ידיו והרשב"א ז"ל הבית להאי דהכא דגרים להנטילה אחר שהביאו להם יין כל א' וא' נוטל ידו אחת הביאו להם פרפרת וכו' וכתב על זה מכאן נלמד שאין צריך ליטול שתי ידיו לפת הבאה בכיסנין אלא די בידו אחת שלא תיקנו נטילת שתי ידים אלא לפת בלבד והב"י בסי'

פירוש מבעל ספר חרדים

לא פטר מעשה קדירה דהוי רבותא טפי וכתב רשב"א דהיינו בסתם אבל אם כוון כשבירך על הפרפרת לפטור מעשה קדירה ודאי פטר וה"ה אם כוון בברכת מעשה קדירה לפטור הפרפרת כיון דברכותיהן שוות ופסק הוא ז"ל על פי הבבלי דבסתם פרפרת פטר מעשה קדירה דפרפרת חשיב כפת והרי פת פוטר בסתם מעשה קדירה אבל מעשה קדירה לא חשיב כפת ולא פטר בסתם את הפרפרת אבל אם כוון פוטרו כיון דברכותיהן שוות: ר' בא בעי הכן דאכל וכו'. כדפרישית לעיל בשם רשב"א לפי שפירות הבאים בתוך הסעודה שלא ללפת בהם את הפת טעונין ברכה לפניהם ולא לאחריהם והבאים לאחר הסעודה טעונין ברכה גם לאחריהם יש לספק בפירות הבאים לפני סעודה קודם נטילת ידים מי אמרינן כפירות הבאים לאחר הסעודה דמי וטעונין ברכה לאחריהם או דילמא כבאים בתוך הסעודה הם דאין טעונין לאחריהם דלהכי הביאם בתוך ולא בסוף לעורר תאות המאכל ולהרבות הכי נמי הבאים לפני המזון מעוררין ומרבין: סלת. לאו דוקא נקט סלת אלא ה"ה לכל הפירות הבאים לפני המזון: רבנן דקיסרין פשטין וכו'. וכן פסק הרשב"א ודלא כמ"ד לעיל עלה דמתני' דהיו לפניו מינין הרבה וכו' דאין צריך לברך בסוף דכפירות הבאים באמצע הם אלא הא דרבנן עיקר וסברא הוא דכל שבא קודם סעודה אינה בכלל סעודה עכ"ל דבריו:

מתני'. היו יושבין לאכול כל אחד ואחד מברך לעצמו יושבי סתם בלא שהסכימו תחילה לישב לאכול יחד הא הסכימו ישיבתם הויא קבע כהסיבו: הסיבו. דרכן היה לישב בהסיבה על המיטות על צודן השמאלי ואוכלין ושותין בהסיבה ואומרים בגמרא דאם היו הולכין בדרך ואמרו נזול לאכול נהמא בדוכתא פלן כהסיבו דמי וה"ה אם אמר נשב לאכול כאן. ומתני' בין בהמוציא בין בברכת מזון מיירי בהמוציא אפילו בנים אחד מברך וא' יוצא דוקא בהסיבה דהא דקי"ל בברכת הנהנין אם לא יצא מוציא בהסיבו דוקא הוא הא לאו הכי אפי' שמע הברכה גם ענה אמן לא יצא והאידנא דאין נוהגין לאכול בהסיבה ישיבה שלנו על השולחן כהסיבה דידהו אבל אם אוכלין עומדין או הולכין כל אחד מברך לעצמו: בא להם יין וכו' מברך לעצמו בגמרא מפרש טעמא: והוא אומר על המוגמר. פי' הרב ר' יונה בשם הגאונים מכח הירושלמי דלקמן דארישא קאי דקתני הסיבו א' מברך לכולן המוציא וקאמר השתא דאם הביאו מוגמר באמצע סעודה אותו שבירך המוציא נותנין לו מעלה שנית לברך לכולן: אע"פ שאין מביאין המוגמר אלא לאחר סעודה. קודם ברכת מזון ואפילו הכי כיון שסיימו אכילתן נפסק הענין ואין צריך ליתן לו על המוגמר ולא על היין ולקמן בעי אמאי ביין שבאמצע סעודה קתני כל אחד מברך לעצמו ובמוגמר שבאמצע סעודה א' מברך לכולן: לאחר סעודה. כשסיימו לאכול קודם ברכות מזון וביין דהוי מזון נקט לשון לאחר המזון ובמוגמר דלא הוי מזון אמר לאחר סעודה:

גמ'. בשבועה כן הוא מתני' באורחין. להכי בעי הסיבה דבלאו הכי לא קבעי אבל בעל הבית כל בני ביתו נגררין אחריו ובלא הסיבה קבעי הוא מברך לכולן כך פירשו ר' יונה ורשב"א והרא"ש והתוספות פירשו דקאי איין דבתוך המזון דקתני מתניתין אחד מברך לכולן ומפרש לקמן טעמא לפי שאין בית הבליעה פנוי ואע"ג דנפקי בשמיעה כיון דאין יכולין לענות אמן משום דאין מסיחין בסעודה מפני הסכנה ואין ראוי לצאת אלא בשמיעה וגם בענית אמן משום ימלא פי תהלתך הלכך כל אחד מברך לעצמו וקאמר השתא דבעל הבית בתוך ביתו דודאי כלן פונים אליו ומניחין מלאכול ועונין אמן הוא מברך לכלן וה"ה ב ורתין אם אמר סברי מורי והם מניחין מלאכול לשמוע ולענות אמן אחד מברך לכלן ור' חייא תני דאפילו וכו' דלא פליג רבנן ויש מחלוקת בתוספות שם שפסקו כריב"ל ויש שפסקו כר' חייא: הביאו להם יין וכו'. הביאו להם לידים הביאו להם פרפרת וכו'. כך היא גרסת הספרים וכן הביאה הרשב"א משמע מינה דליין לא בעינן נטילה כלל דהנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח ומשמע נמי פרפרת דהיינו פת הבאה בכיסנין וכיוצא בהם שאני בנטילה דלפרפרת ידו א' ולמד הרב כן מכאן אבל בתוספתא מייתי כל ברייתא ע דגרים מים וכתב יין וכן הוא בבבלי תחילת הברייתא ופירש"י נוטל ידו א' שמקבל הכוס לשתות

שנויי נוסחאות (סו"ג) פפא בד"ו פפי. (פו"מ) אחד מברך גד"ו אחד ואחד מברך (ונפיקקא כלפנינו). (סו"ע) ואומר בד"ו והוא אומר (ונפיסקא כלפנינו). (סו"י) המוגמר בי' המוגמר בד"ו המגמר ט' המגמר.

חתם סופר

ריב"ל אמר בשבוע הבן היא וכו' עי' ברא"ש כילד מברכין סי' ל"ג ובמעדי"ט ובמג"א קס"ג ס"ק כ"ח ובשו"ת חת"ס או"ח סימן קנ"ע ד"ה ובסברא:

עמודי ירושלים

בשבוע הבן הוא מתניתא. עי' ברא"ש שפי' בברית מילה כו'. ותמהני שלא ראה בתר"י וברא"ש וכ"ה בתוס' ר' יהודה חסיד לברכות (מ"ב ב') ובתוס' הרא"ש שם וכ"ה בא"ז ה' ברכת המוציא (סי' קנ) בשבועה הוא מתניא באורחים אבל בבעה"ב כו' ופירשו שנשבע שהמשנה שמצריך הסיבה הוא דוקא באורחים ולא בבעה"ב והוא פי' נכון. ושוב נדפס פי' הפ"מ והביא דברי תר"י והרא"ש ע"ש וכתב דהם הוסיפו תיבת באורחין. אולם כ"ה גירסתם כמבואר בתוס' דמ"ג א' ד"ה ה"מ יעו"ש: